

Bijlage I

Publicaties en aankondigingen van Nicolaes Witsens werk

Prognostikon (Amsterdam 1662)

Disputatio juridica inauguralis, de senatus consulto Macedoniano
(Leiden 1664)

Scheepsbouw en Bestier (1671)

Aeloude en hedendaegsche Scheepsbouw en Bestier: Waer inwijloopigh wert verhandelt, de wijze van Scheeps-timmeren, by Grieken en Romeynen: Scheeps-oeffeningen, Strijden, Tucht, Straffe, Wetten en gewoonten. Beneffens Evenmatige grootheden van Schepen onses tijts, ontleet in alle hare deelen: Verschil van bouwentusschen uitheemschen en onzen landaert: Indisch Vaertuygh: Galey-bouw: hedendaegsche Scheeps-plichten: Verrijckt met een reex verklaerde Zee-mans Spreek-woorden en benamingen. Doorgaens verciert met vele Kopere Platen. Beschreven door Nicolaes Witsen t'Amsterdam, By Casparus Commelijn; Broer en Jan Appelaer, Boeck-verkoopers, Anno 1671. Met Privilegie voor 15 Iaren.

(Facsimileherdruk door uitgeverij Canaletto, Alphen aan den Rijn 1979; 2de druk Canaletto en Van Wijnen, Franeker 1994)

Architectura Navalis (1690)

Architectura Navalis et Regimen nauticum. Ofte Aaloude en Hedendaegsche Scheeps-bouw en Bestier, Waar in wydtloopigh wert verhandelt de wyze van Scheeps-timmeren, zoo als de zelve eertydts by de Grieken, en Romeinen, in gebruik was: Scheeps-oeffeningen, Stryden, Tucht, Wetten en Gewoonten. Beneffens Evenmatige grootheden van de Scheepen onses tydts, ontleedt in alle hare deelen: Verschil van bouwen tusschen verscheide landtaart: Indisch en Russisch Vaar-tuygh: Galey-bouw, en hedendaegsche Scheeps-plichten: Verryckt met een reeks verklaarde Zeemans Spreek-woorden en Benaamingen. Doorgaens verciert met kopere Platen. Beschreeven door Nicolaes Witsen. Met Privilegie tot den Jare 1700. Tot Amsterdam, Ter Drukkerye van Pieter en Joan Blaeu. MDCXC.

(Facsimileherdruk door uitgeverij Graphic, Amsterdam 1970)

(Postuum [1785]: *xxx Platen van vreemde vaartuigen*. Uitgever Matthijs Schalekamp, Amsterdam 1785)

Brieven van Witsen in *Philosophical Transactions* (1674-1698)

- 'A Letter, not long since written to the Publisher by an Experienced person residing at Amsterdam, containing a true Description of Nova Zembla, together with an intimation of the advantage of its shape and position' (1674; zie ook Gebhard II, 248-249)
- 'An account of a large and curious Map of the Great Tartary, lately published in Holland, by Mr Nicholas Witsen, being an Extract of a Letter from the Author there of, to the Honourable Sir Robert Southwel Knt, and President of the Roy: Soc:' (1691, p. 492-494; zie ook Gebhard II, 250-252)
- 'The Descriptions of certain shells, found in the East Indies, communicated by Mr Witzen to Dr Lister, and by him to the Publisher, with some Remarks of his own' (1694, xvii p. 870-872; zie ook Gebhard II, 253-255)
- 'A Letter from Monsieur N. Witsen to Dr. Martin Lister, with two Draughts of the Famous Persepolis' (1694, xviii p. 117-119; zie ook Gebhard II, 255-256)
- 'Part of a Letter from Mr Nicolas Witsen, burgermaster of Amsterdam; giving a farther Relation of the horrible burning of some mountains of the Molucco Islands' (1697, xix p. 529-532; zie ook Gebhard II, 256-260)
- 'Part of a Letter from Mr Witsen, Burgermaster of Amsterdam, and F.R.S. to Dr. Martin Lister, fellow of the Colledge of Physicians, and R.S. concerning some late Observations in Nova Hollandia' (1698, xx p. 361-363; zie ook Gebhard II, 260-262)

Noord en Oost Tartarije (1692)

Noord en Oost Tartarye, ofte bondigh ontwerp van eenige dier landen en volken, zo als voormaels bekend zyn geweest. Beneffens verscheide tot noch toe onbekende en meest nooit voorheen beschreve Tartersche en nabuerige gewesten, lantstrecken, steden, rivieren en plaetzen in de Noorder en Oosterlykste gedeelten van Asia en Europa, enz... Met derz. Lant-Kaerten. Zedert nauwkeurigh onderzoek van veele jaren, en eigen ondervindinge beschreven, getekent en in 't licht gegeven door N.W.

Noord en Oost Tartarije (1705)

Noord en Oost Tartarye, ofte bondig ontwerp van eenige dier landen en volken, welke voormaels bekend zijn geweest. Beneffens verscheide tot noch toe onbekende, en meest nooit voorheen beschreve Tartersche en Nabuurige Gewesten, Landstreeken, Steden, Rivieren en Plaetzen, in de Noorder en Oosterlykste gedeelten van Asia en Europa, Zoo buiten en binnen de Rivieren Tanais en Oby, als omtrent de Kaspische, Indische-Ooster, en Zwarte Zee gelegen; gelijk de Landschappen Niuche, Dauria, Jesso, Moegalia, Kalmakkia, Tangut, Usbek, en Noorder Persie, Turkestan, Georgia, Mengrelia, Cirkassia, Crim, Astakkia, Altin, Tingoesia, Siberia, Samojedia, en andere aen hunne Tzaersche Majesteiten Kroon gehoorende Heerschappijen: Verdeeld in twee Stukken, Met der zelve Land-kaerten: mitsgaders, onderscheidene Afbeeldingen van Steden, Drachten, enz. Zedert naeuwkeurigh onderzoek van

veele Jaren, en eigen ondervindinge ontworpen, beschreven, geteekent, en in 't licht gegeven, door Nicolaes Witsen. Tweede druk. T'Amsterdam. By François Halma, Boekverkooper op de Nieuwen-dyk. MDCCV.

Noord en Oost Tartarije (1785)

Noord en Oost Tartaryen: behelzende eene beschryving van verscheidene Tartersche en Nabuurige Gewesten, in de Noorder en oostelykste deelen van Aziën en Europa; Zedert naauwkeurig onderzoek van veele Jaaren, en eigen ondervinding ontworpen, beschreven, geteekent, en in 't licht gegeven door Mr. Nicolaas Witsen, Burgemeester te Amsterdam, &c., &c., &c. [twee delen] Tweede druk, Nieuwe Uitgaaf, Verrykt met eene Inleiding tot het werk, en met eene meenigte Afbeeldingen versierd. Te Amsterdam, by M. Schalekamp MDCCCLXXXV.

(Vertaling hieruit in: *History of the two Tarter conquerors of China, including the two journeys into Tartary of Father Ferdinand Verbiest, in the suite of the Emperor Kang-Hi; from the French of Père P.J. d'Orléans; to which is added Father Pereira's journey into Tartary [...]* from the Dutch of Nicolaes Witsen; translated and edited by the Earl of Ellesmere with an introduction by R.H. Major. London 1854)

Aankondiging van *Scheepsbouw en Bestier* in de geleerdentijdschriften:

- *Journal des Sçavans* III (1672) 159-171; IV, 183-184:
'Extrait des Memoires Anglois de Mr. Oldenburg. Du Bâtiment, & de la conduite des Vaisseaux, ou l'Architecture Navale. Par N. Witsen Hollandois. In folio, à Amsterdam'.
- *Philosophical Transactions* (1671) 3006-3012:
'An Accompt [!] of some Books. 1. Scheeps-boww en Bestier, that is, Naval Architecture and Conduct; by N. Witsen, printed at Amsterdam, 1671. in Fol.' (door Constantijn Huygens sr.?)

Aankondiging kaart van Tartarije in de tijdschriften:

- *Nouvelles de la République des Lettres* (augustus 1684)
- *Histoire des Ouvrages des Sçavans* (Rotterdam 1690)
- *Journal des Sçavans* 19 (Catalogue; Paris 1691)
- *Bibliothèque Universelle et Historique* xx-1 (1691) 141-145:
'Nieuwe Lantkaarte van het noorder en ooster deel van Asia en Europa [...] in kaart gebragt [...] sedert een naauwkeurig ondersoek van meer als twintig jaaren [...] Amsterdam 1691' [!].

Oproep voor een nieuwe uitgave van de kaart van Tartarije:

- *Histoire Critique de la République des Lettres* VI (1714) Art. XVII, 388

Aankondiging van de navigatiekaart van de omgeving van Texel in het tijdschrift:

- *Histoire Critique de la République des Lettres* VIII (1715) 445-46; 453-454:

‘L’Illustre Mr. Nicol. Witsen, Bourguemaître d’Amsterdam, a fait imprimer tout nouvellement une Carte très curieuse & très exacte du Texel & du Flie, les deux Ports de cette riche & puissante Ville, sous le Titre suivant: *Texel en Flie-stroom by eygen herhaelde Pylingen en lange ondervindinge, mitsgaders uyt mondeling verslag, en aanwysinge van verscheyde ervarenere Lootslyuden ontworpen en te neder gestelt door N. Witsen, Cons. Amst. In het Jaar M.DCC XII. Alles gelegd na de wysing der hedendaagse Compassen, welke bevonden zyn genoegsaem een streek Noordwestering te hebben.*’

Bijlage II

Samenstelling van de bibliotheek (tot 1718)

(Classificatie en aantallen boeken op grond van de veilingcatalogus van 1747)*

I THEOLOGIE (465)

1. Bijbels (27), bijbelcommentaren (22), Oude en Nieuwe Testament (20), catechismussen (5)
2. Psalmen/stichtelijke liederen (15)
3. Theologische geschriften: algemeen (105), protestants (169), katholiek (40), antikatholiek (11)
4. Preken/commentaren (29)
5. Dictionaires (1)
6. Overige (21)

II RECHTEN (295)

1. Juridische werken algemeen (218), verzameld werk op auteur (15), klassiek (3)
2. Strafrecht (28)
3. Recht van oorlog en vrede (10)
4. Navigatie (18)
5. Dictionaires (3)

III GESCHIEDENIS (705)

1. Kerkgeschiedenis (58), China (6)
2. Oude geschiedenis (14), navigatie (2), klassieken/commentaren (31)
3. Moderne geschiedenis
  - A Algemeen (11), leerboeken (3), dictionaires (1)
  - B Geschiedenis van Europa
    - a. Landen (29), politiek (32), staatspersonen/memoires, etc. (7)
    - b. Steden (10)
    - c. Oorlogen (18), Nederland (14)
  - C Geschiedenis van de Nederlanden
    - a. Politiek (40), navigatie (1)
    - b. Gewesten (19)
    - c. Steden (15), Amsterdam (7), gidsen (2)

*De ordening in vijf hoofdklassen is gebaseerd op het systeem van François Furet, zie hfst. 9.

4. Geografie

- A Klassiek (2), algemeen (7), leerboeken (2)
- B Reisbeschrijvingen (91), ambassades (8), land- en volkenkundige werken (66), Europa (4)
- C Afzonderlijke volkeren (6)
- D Land/zee/paskaarten (13), gidsen (1)
- E Dictionaires (2)

5. Hulpwetenschappen

- A Monumenten/sculpturen (22), dictionaires (1)
- B Epigrafie (6)
- C Numismatiek (28), dictionaires (1)
- D Tijdrekenkunde (12)
- E Genealogieën/kronieken (9)
- F Biografieën (47), Willem III (4), memoires (4), funeralia, 'entrées' (7)
- G Bibliografieën (24)

6. Overige (18)

IV KUNSTEN & WETENSCHAPPEN (390)

A. MEDICIJNEN

- 1. Klassieke auteurs (9)
- 2. Eigentijds
  - A Algemeen (24)
  - B Ziektebeschrijvingen/bestrijdingen (5)
  - C Anatomie (14)
  - D Farmacie (7)

B. NATUURLIJKE HISTORIE

- 1. Klassieke auteurs (3)
- 2. Eigentijds
  - A Algemeen (12)
  - B Plantkunde (21)
  - C Dierkunde (2), insecten (4), vissen (1)
  - D Mineralogie (5)
  - E Schelpen (2)

C. FILOSOFIE

- 1. Algemeen (27)
- 2. Logica (6)
- 3. Ethica (13)

D. WISKUNDE

- 1. Astronomie (26), astrologie (2)
- 2. Geometrie, algebra, etc. (48), dictionaires (1), klassiek (4)

3. Landmeetkunde (3)
4. Vestingbouw (4), bouwkunst (6)
5. Mechanica (5), navigatie (23), dictionaires (1)
6. Optica (7)

E. NATUURKUNDE (19), klassiek (2), chemie (2)

F. DIVERSEN

Staatshuishoudkunde (13), militaria (17), jacht (4), sport (2), tekenkunst (4), landbouw (2), tuinieren (1), muziek (1), tijdschriften (13), dissertaties (4), overige (31)

V LETTEREN (286)

1. Grammatica's/filologie (40)
2. Dictionaires (42), navigatie (2)
3. Oraties/disputen (19), retorica (2), brieven (14), klassiek (1)
4. Klassieke literatuur (72)
5. Poëzie (23), navigatie (2)
6. Verstrooiingslectuur (28), mengelwerken/verzamelde werken (18), spreuken (11), emblemata (2), epigrammen (3), toneel (2)
7. Overige (5)

OVERIGE

'24 Banden en een Packet alderhande Politike/ Regtsgeleerde Poëtische/ Theologische en andere Tractaaten', 5 banden met 'rare Tractaaten', 'een packetje Engelsche boeken'.

De 51 boeken die tussen 1718 en 1747 door Nicolaas II werden verworven vallen onder de categorieën Theologie (14), Rechten (12), Geschiedenis (13), Kunsten & Wetenschappen (5), Letteren (7).

Ingedeeld naar talen: Nederlands (37), Latijn (8), Frans (6), en formaat: 2° (6), 4° (20), 8° (23), 12° (2).

Opdrachtschrijvers en lofzangers

BOEKEN AAN WITSEN PERSOONLIJK*

Alewyn, mr. Abraham (1664-1721), vertaler, dichter:

• *Groot waerelds Tafereel, waar in de Heilige en Waereldse Geschiedenissen en Veranderingen zedert de Scheppinge des Waerelds tot het uiteinde van de Openbaring van Johannes, worden afgemaalt* (Amsterdam 1705)

NB. Opdracht dl. II van Jacob Lindenberg aan Jeronimo de Haze de Georgio.

Angelkot, Herman (1688-1727), apotheker [i.s.m. Pieter Langendijk]:

• *Cato, of de ondergang der Roomsche vryheid; treurspel. Gevolgd naar 't Engels van Mr. Addison* (Amsterdam 1715)

Aysma, Johannes:

• *Het Rijck der Goden, onder den eenige waare God* (Amsterdam 1686)

NB. Opdracht tevens aan burgemeester Gerard Bors van Waveren.

Beughem, Cornelis van, boekverkoper en schepen te Emmerik:

• *Bibliographia Mathematica et Artificiosa Novissima* (Amsterdam 1688)

[Cat.nr. 65, 12°]

Blaeu, mr. Willem (1635-na 1711), advocaat, uitgever, vertaler:

• *Tieranny van Eigenbaat in het Eiland van Vryekeur* (Amsterdam 1679)

NB Zinnespel van het dichtgenootschap Nil Volentibus Arduum. Herdr. in 1680 bij dez.; bij erven J. Lescaille 1705, 1705, 1706; Jacob van Zaan 1728 – steeds met dezelfde opdracht. Blaeu maakte met A. Pels een vrije bewerking van de tekst uit het Italiaans naar Francesco Sbarra's *La Moda* van 1652.

Bosboom, Dirck (1648-1707), boekhouder, tekenaar, wiskundige:

• *Perspectiva of Doorzicht-kunde* (Amsterdam 1703)

Lofdicht: S. Schijnvoet

[Cat.nr. 600, 4°]

• *Verhandeling der algemeene Bouw-order* (Amsterdam 1705)

Lofdicht: F. Halma

[Cat.nr. 726, 8°: Franse band]

*Titels beschreven in de catalogus van de in 1747 te Amsterdam geveilde Witsenbibliotheek staan tussen vierkante haken met daarin het lotnummer, de formaataanduiding en andere in de catalogus verstrekte bijzonderheden. In voorkomende gevallen is tevens de aanwezigheid van Witsens wapen vermeld.

Croese, Gerard (1642-1710), predikant:

- *Historia Quakeriana, libri III* (Amsterdam 1695)

Lofdicht: Adr. Reland

[Cat.nr. 49, 8°]

- *The General History of the Quakers* (Londen 1696)

Lofdicht: Adr. Reland (Latijn)

[Cat.nr. 252, 8°]

Dapper, Olfert (1636/37-1689), medicus, schrijver:

- (Vertaling) Kenelmus Dygbaeus, *Dissertatio de plantarum vegetatione* (Amsterdam 1663)

• (Vertaling) *Herodoot van Halikarnassus Negen Boeken der Historien, Gezegt de Musen* (Amsterdam 1665)

- *Naukeurige Beschryving van gantsch Syrie, en Palestyn* (Amsterdam 1677)

• *Naukeurige Beschryving der Eilanden in de Archipel der Middellantsche Zee en ontrent dezelve gelegen* (Amsterdam 1688)

[Cat.nr. 412, F^o: groot papier, Franse band]

- *Naukeurige Beschryving van Morea* (Amsterdam 1688)

[Cat.nr. 411, F^o: groot papier, Franse band]

NB In 1663 droeg Dapper zijn *Historische beschrijving der Stadt Amsterdam* op aan Witsens vader Cornelis [met familiewapen 'Durate'; cat.nr. 388, F^o: groot papier, Turks leren vergulde band; nr. 389, F^o: klein papier]

Ghijzen, Hendrik (gest. 1693), zilversmid, voorzanger:

- *Den Hoonig-raat der Psalm-Dichten* (Amsterdam 1686)

Lofdichten: Constanter; B. Bekker; J. Vollenhove; D. Schelte; K. Verlove

Goeree, Wilhelmus (1635-1711), uitgever:

- *D'Algemeene Bouwkunde, volgens d'Antyke en Hedendaagse Manier* (Amsterdam 1681)

[Cat.nr. 727, 8°]

NB Opdracht tevens aan J. Hudde; vignet met o.m. de wapenschilden van Hudde en Witsen, plus Witsens wapenspreuk 'Labor omnia vincit'.

Gruë, Jean & Philippe la, vertalers:

- *Le Grand Dictionnaire, Francois-Flaman, de Jean Louis d'Arsy [...] Le tout revû [...] par Thomas la Gruë, Maistre és Arts & Docteur en Medecine à Amsterdam* (Amsterdam 1682)

• Tweede editie met een nieuwe opdracht aan Witsen van J. Lagrue (Amsterdam 1694)

[Cat.nr. 302, 4° – 'bis']

Halma, François (1653-1722), uitgever, schrijver:

- François Desseine, *Beschrijving van Oud en Nieuw Rome, verdeelt in drie Deelen* (Amsterdam 1704)

[Wapen met 2 dames als schildhouders en burgemeestersattributen;
Cat.nr. 387, F^o: groot papier, 3 delen in 2 vergulde Franse banden]

NB Vert. uit het Frans. Opdracht dl. I, *Oud Rome*, aan Witsen; dl. II en III, *Nieuw Rome*, aan Koenraad Ruisch.

Hennin, Heinrich Christian von (1655-1703), medicus, oudheidkundige:

• Jacobi Tollii, *Epistolae Itinerariae [...] cura & studio Henr. Chr. Henninii* (Amsterdam 1700)

[Wapen en lijfspreuk 'Labor omnia vincit'; cat.nr. 182, 4°: Franse band]

Hooght, Everardus van der (1642-1716), predikant, leraar Hebreeuws:

• *Lexicon Novi Testamenti Graeco-Latino-Belgicum / Een Grieksch Woorden-Boek, over het Nieuwe Testament* (Amsterdam 1690)

[Cat.nr. 351, 8°]

NB Opdracht in Latijn tevens aan J. Hudde.

Hoorn, Jan ten, uitgever:

• Lambert van den Bosch, *Treurtooneel der doorluchtige mannen, of Op- en Ondergang der Grooten* (Amsterdam 1698)

[Cat.nr. 656/657, 8°]

• G. Broekhuizen, *De nieuwe bereide Wereld I* (Amsterdam 1703)

• Arnoldus Montanus, *Het leven, bedrijf, en Oorlogs-daaden van Wilhem den Derden* (Amsterdam 1703)

Lofdicht: J.V.

Imbrechts, Samuel (1634-1679), boekverkoper en papierhandelaar:

• Jeurian Prins, *Journael [...] van de reyse die gedaen is door 's Landts Vloot, onder den Manhaften Heer Admirael Michiel A. de Ruyter* (Amsterdam 1666)

Janssens, Ant., vader van de medicus en dichter Joannes Antonides van der Goes (1647- 1684), gelegenheidsdichter in doopsgezinde kringen:

• Joannes Antonides van der Goes, *Gedichten* (Amsterdam 1685)

Lofdichters: Katrijne Lescailje, D. Buizero, Petrus Francius, G. Brandt, 'G.B.' ('Aan zijn vader'), Joan van Broekhuizen, J. Pluimer, Pieter de la Croix, Bartolomeus van Gent

[Cat.nr. 626, 4° (1714)]

NB De opdracht is in de tweede druk van 1705 achterwege gelaten.

Keulen, Joh. van (1653/1654-1715), uitgever, 'boek- en zeekaartverkoper':

• Claas Jansz. Vooght, *De nieuwe groote lichtende Zeefakkel* 5 dln. (Amsterdam 1682-1684) deel III 1682: *Verthoonende de zee-kusten van Granaden, Catalonien, Provence, Italien, Dalmatien, Grieken.*

[Cat.nr. 438, F^o: dl. IV (!)]

NB Opdrachten overige delen: C. Tromp; Coenr. van Beuningen, Jac. Boreel en Joh. Hudde.

Marret, Paul (1692?-1726?), uitgever:

- *Nouvelle Relation, contenant les Voyages de Thomas Gage dans la Nouvelle Espagne* 2 delen (Amsterdam 1695)
[Cat.nr. 490, 8°: verguld kalf]

Matthaeus, Antonius (1635-1710), hoogleraar, jurist, 'Antiquarius':

- Andr. Alciatus, *Epistolae, cum A. Matthaei notis* (Leiden 1695)
[Cat.nr. 234, 8° - 'bis']
- *Veteris aevi analecta* 10 delen (Leiden 1698-1710)
[plus tweemaal het vijfde deel van 1704, waarin zich de opdracht bevindt, afzonderlijk; cat.nr. 231, 232, 8° - 'bis']

NB Zie ook hierna bij opdrachten aan bestuursinstanties.

Meel, Johan Willem van, secretaris van de WIC:

- *Insignium virorum epistolae selectae [...] ex bibliotheca Jani Guilielmi Meelii J.C.* (Amsterdam 1701)
[Cat.nr. 274, 8° - 'bis']

Mortier, Pieter (1661-1711), uitgever:

- *Alle de werken van Flavius Josephus behelzende de twintig boeken der Joodsche Oudheden door W. Sewel* (Amsterdam 1704)
[Cat.nr. 318, F^o: groot papier; cat.nr. 319, F^o: Franse band]

Müller, Andreas (1630-1694), oriëntalist en bibliothecaris:

- *Imperii Sinensis Nomenclator Geographicus [...] cum praefatione de Re Geographica Sinensium deque Mappa Witseniana* (Berlijn 1680)
[Cat.nr. 150, 4°]

Mulock, G.:

- *Geestelijke, en Wereldlijke Meditatien over saaken onlangs voorgevallen, met overwegingen der fataliteyten, reflecterende op den Persoon van Sijn Konincklijke Hoogheyt den Heere Prince van Orange &c.* (Leiden 1689)

Neuye, Jan:

- *De gewrooke Lucretia, of Romen in Vrijheit. Ryxs-Treurspel [...]. Getoont op d'Amsteldamse Schouburg* (Amsterdam 1669)
[Met familiewapen 'Durate'; cat.nr. 633, 4°]

Nieuhof, Hendrik, koopman en broer van Joan:

- Joan Nieuhof, *Gedenkwaardige Zee en Lantreise door de voornaemste land-schappen van West en Oostindien* (Amsterdam 1681)
[Wapen met 'Durate'; cat.nr. 413, F^o: groot papier, marokijnen band, 1682 [?] bis, Franse band]

NB Dit boek is een postume uitgave van Joan Nieuhof verzorgd door zijn broer. Een eerder

boek van Joan over China was in 1666 door de auteur opgedragen aan Witsens vader Cornelis en aan Hendrik Spiegel (wapens van Witsen en Spiegel op afz. blz.).
[Cat.nr. 414, F°]

Noodt, Gerard (1647-1725), hoogleraar, jurist:
• *De foenore et usuris libri tres* (Leiden, 7 mei 1698)
[Cat.nr. 112, 4°: groot papier, Franse band – ‘ter’]

Pels, Adriaan: zie onder Willem Blaeu

Régis, Petrus (1656-1726), medicus:
• Marcellus Malpighius, *Philosophi et medici Bononiensis e societate regia Londinensi opera posthuma* (Amsterdam 1698/1700)
[Cat.nr. 274, 4°: Franse band]

Ribbius, Johannes, uitgever:
• Frederick Leuthof, *'t Groot Tooneel der hedendaeghsche Weereld; vertoonende de Keyserrijcken, Koninghrijcken, vrye Vorstendommen en vrye Staten, tot op 't Jaer 1689. Nevens der Vorsten Genealogie* [vertaling Simon de Vries] (Utrecht 1689)
[Cat.nr. 534, 4°]

Smids, Ludovicus (1649-1720), medicus, oudheidkundige, letterkundige:
• *Poësy* (Amsterdam 1694)
[Met portretbuste, wapen en lijfspreuk Witsen ‘Labor omnia vincit’;
cat.nr. 714, 8°]
• *Pictura Loquens; sive heroicarum tabularum Hadriani Schoonebeeck Enaratio et Explicatio* (Adr. Schoonebeeck, Amsterdam 1695)
Lofdichten: Petrus Francius; Janus Broukhusius; Cornelus van Arckel
[Zelfde prent met portretbuste, etc.; Cat.nr. 715, 8°: Franse band]

Struys, Jan Jansz. (1630-1694), zeilmaker:
• *Drie aanmerkelijke en seer rampspoedige Reysen door Italiën, Griekenlandt, Lijfflandt, Moscovien, Tartarijen, Meden, Persien, Oost Indie, Japan, en versheyden andere gewesten [...]. Aangevangen Anno 1647 en voor de derde [...] reys t'huys gekomen 1673* (Amsterdam 1676)
[Cat.nr. 554, 4°: groot papier, Franse band]
NB: Opdracht tevens aan Koenraad van Klenck. Tweede druk 1686 bij Jac. van der Deyster en Zander van de Jouwer.

Sweerts, Kornelis (1669-1742), uitgever, schrijver, musicus:
• *Tafereel der Deugden en Ondeugden* (Amsterdam 1703)
Lofdichten: Kataryne Lescaijle, J. Vollenhove, A. Moonen, Johannes Brandt, L. Rotgans, Abraham Alewyn
[Cat.nr. 716, 8°]

NB In 1704 droeg Sweerts aan Witsens neef Jonas II ('Geheimschrijver der Stad Amsterdam') zijn *Leerzame Fabelen gedicht en verklaart door Kornelis Sweerts* op, een uitgave van Johannes Strander te Amsterdam.

Verduin, Pieter Adriaenz. (ca. 1625-1700), meesterchirurgijn:

• *Dissertatio Epistolaris de Novâ Artuum decurtandorum Ratione ad Virum Amplissimum & Illustrissimum Nicolaum Witsen* (Amsterdam 1696)

[Cat.nr. 155, 8°]

• (Vertaling) *Nouvelle methode pour amputer les membres; presentée a Monseigneur Nicolas Witsen [...] par Monsr. Pierre Adriaansz Verduin, maistre chirurgien juré à Amsterdam. Traduite en Francois par Joseph Vergniol, maistre chirurgien Francois réfugié* (Amsterdam 1697)

[Cat.nr. 154, 8°]

Vleuten, Kornelis van:

• *De Koninklijke Harp-gezangen of Koning Davids 150 Psalmen, en de andere Lof-zangen* (Amsterdam 1699)

Vooght, Claas Jansz., 'geometra, geswooren land meeter en leermeester in de wiskonst als stuurmans konst':

• *Euclides beginselen der meetkonst, vervaat in 15 boeken* (Amsterdam 1695)

Lofdichten Carel van Hem (2) en M. Groenendijk

Zanten, Abraham van, zoon van Laurens:

• Mr. Laurens van Zanten (gest. 1697), *Treur-tooneel der doorluchtige Vrouwen* (Amsterdam 1699)

NB Opgedragen aan echtgenote Catharina Hochepped.

DISSERTATIES

(r) betekent: afgestudeerd in rechten; de verlatijnste namen zijn omgezet in het Nederlands.

Alleen aan Witsen

Baucham, Godard:

• *De pactis* (r) Utrecht 18 maart 1695

Breyn, Joh. Ph. (1680-1764):

• *Dissertatio botanico-medica, De radice Gin-sem, seu Nisi, et Chrysanthemo bidente Zeylanico acmella dicto [...]*, Leiden 26 juni 1700

Famars, Johannes Jacobus de (1653-1727):

• *De Contrahenda Emptione et Venditione* (r) Utrecht 7 sept. 1691

Hochepped, Johannes Baptista (1669-1709):

• *De Exercitoria Actione* (r) Leiden 19 feb. 1693

Ommeren, Lodewijk van:

• *De donationibus* (r) Utrecht 30 okt. 1699

Lofdichters: P. de Wijs, J.J. Oymans, Chr. Bongaard en een anonymus

Met anderen

Alewyn, Abraham (1664-1721):

• *De Usuris* (r) Leiden 26 feb. 1693

Opdr.: Nicolaes Witsen en Gerard Bors van Waveren

Bemden, Johannes [Joh. van den Bempden? 1661-1722]:

• *De Furtis* (r) Leiden 14 juli 1684

Opdr.: Joh. van den Bemden ('Domino de la Tour'), Jacob de Wildt, Fred. Dixx, Nicolaes Witsen

Borghorst, Bernard:

• *De Societate* (r) Leiden 26 juni 1693

Opdr.: Cornelis Borghorst, Nicolaes Witsen, Pieter Blaeu

Bors van Waveren, Gerard (1664-1691):

• *De Legatis* (r) Leiden 24 dec. 1686

Opdr.: Gerard Bors van Waveren, Nicolaes Witsen, Nic. Opmeer, Joh. Hudde

Cleyer, Johannes (1670-?, Batavia):

• *De statu et jure personarum* (r) Utrecht 18 maart 1695

Opdr.: Andreas Cleyer, Nicolaes Witsen, Pieter Blaeu, Joris Munnick en Nic. Muys van Holy

Lat. lofdicht van Godard Baucham

Hees, Andries (1662-1720):

• *De Mandato* (r) Leiden 1692

Opdr.: Thomas Hees, Gerard Bors van Waveren, Nicolaes Witsen, Gerard Noodt

Leeuw, Balthasar de (Utrecht):

• *Ad Legem Corneliam de Sicariis et Veneficiis* (r) Leiden 4 juni 1692

Opdr.: Joh. Becker, Peter Hubert, Nicolaes Witsen

Waal Crommelin, Joh. de (Haarlem):

• *De rescissione Testamenti per Querelam* (r) Leiden 18 juli 1695

Opdr.: Joh. Bekker, Daniel de Hossipe (Hohepied?), Peter Hubert, Nicolaes Witsen, Wilhem Fabricius

Witsen, Nicolaas II (1682-1746):

• *De Usufructu* (r) Leiden 28 april 1702

Opdr.: Nicolaes Witsen en Joh. Hudde

Chronologisch: 1663 Dapper; 1665 Dapper; 1666 Imbrechts; 1669 Neuye; 1676 Struys; 1677 Dapper; 1679 Blaeu & Pels; 1680 Mueller; 1681 Nieuhoff; 1682 Lagrue (1694); 1684 Bemden*; 1686 Ghijsen; 1686 Bors van Waveren*; 1688 Dapper (2x); 1689 Ribbius; 1689 Mulock; 1691 Famars*; 1692 Van Hees*; 1692 De Leeuw*; 1693 Alewyn*; 1693 Hohepied*; 1693 Borghorst*; 1694 Smids; 1695 Baucham*; 1695 Cleyer*; 1695 De Waal Crommelin*; 1695 Marret; 1695

Smids; 1695 Croese (1696); 1696 Verduin; 1698 Noodt; 1698 Régis; 1699 Van Ommeren*; 1699 Van Vleuten; [1699 Van Zanten]; 1700 Breyn*; 1700 Hennin; 1701 Van Meel; 1702 Witsen II*; 1703 Bosboom; 1703 Sweerts; 1703 Ten Hoorn; 1704 Halma; 1704 Mortier; 1705 Bosboom; 1715 Angelkot.

NB Namen met * zijn dissertaties; tussen vierkante haken de opdracht aan echtgenote Catharina Hochepped.

OPDRACHTEN AAN BESTUURSINSTANTIES WAAR WITSEN DEEL VAN UITMAAKTE

Geslachtsnamen zijn vermeld volgens de in de dedicatie gehanteerde hiërarchie.

Bekker, Balthasar (1634-1698), predikant:

• *Uitlegginge van den Propheet Daniel* (Amsterdam 1688)

Aan burgemeesters Joh. Hudde, Korn. Geelvink, Nic. Witsen en Joan Appelman [Cat.nr. 379, 4°]

Chevalier, Nicolas (1661-1720), schrijver, verzamelaar, boekverkoper, drukker:

• *Journal d'Amsterdam* (Amsterdam 1700) Nrs. 1-4

Aan burgemeesters Joh. Hudde, Nic. Witsen, Corn. Valckenier en Dirk Bas [Cat.nr. 481, 8°]

Commelin, Casparus (1668-1731), medicus, botanicus, uitgever:

• *Flora Malabarica* (Leiden 1696)

Aan burgemeesters en curatoren Joh. Hudde, Nic. Witsen, Corn. Valckenier, Theod. Bas; Fr. de Vroede en Joan Huydecooper van Maarseveen [Cat.nr. 254, F^o: Franse vergulde band, en cat.nr. 164, 8°]

• *Praeludia Botanica ad Publicas Plantarum exoticarum demonstrationes, dicta in Horto Medico* (1701/1702) (Leiden 1703)

Aan burgemeesters Nic. Witsen, Joh. Hudde, Theod. Bas, Gerbr. Pancras, en curatoren Fr. de Vroede en Joan Huydecooper [Cat.nr. 264, 4°: Franse vergulde band]

• *Horti Medici Amstelaedamensis Plantae Rariores et Exoticae* (Leiden 1706)

Aan burgemeesters Nic. Witsen, Jer. de Haaze de Georgio, Gerbr. Pancras, Joan Graafland, en schepenen [Cat.nr. 263, 4°: Franse vergulde band – 'bis']

Commelin, Johannes (1629-1692), raad en commissaris Hortus Botanicus:

• [Lat./Ned. titel] *Beschryvinge en Curieuse Afbeeldingen van rare vreemde Oost-West-Indische en andere gewassen. Vertoont in den Amsterdamsche Kruidhof.* (Amsterdam 1697)

Deel I aan burgemeesters Nic. Witsen, Joh. Hudde, Corn. Valckenier, Dirk Bas [Cat.nr. 253, F^o: Franse vergulde band]

NB In opdracht van Fr. de Vroede en Joan Huydecooper van Maarseveen, curatoren.

Heide, Jan van der (1637-1712), uitvinder, schilder:

• *Beschryving der nieuwljks uitgevonden en geectroeerde Slang- en Brandspuiten, en haare wijze van brandblussen, tegenwoordig binnen Amsterdam in gebruik zijnde* (Amsterdam 1690)

Aan burgemeesters Joh. Hudde, Joan Huydecooper, Nic. Witsen, Joan de Vries

[Cat.nr. 406/407, F^o]

Leti, Gregorio (1630-1701), 'stadshistorienschrijver':

• *Theatro Gallico*. 3 dln. (Amsterdam 1691)

Deel I aan burgemeesters Giovanni de Vries, Giovanni Hudde, Giovanni Huydecooper, Nicolao de Vitzen.

• *Raguagli historici, e politici delle Virtù* (Amsterdam 1698)

Deel I aan burgemeesters Joan Corver, Nic. Witsen, Ger. de Haze de Georgio, Dirck Munter. Deel II aan burgemeesters J. Huydecooper, J. Six, J. Jacobs Hinlopen en C. Valkenier

[Cat.nr. 473, 8° (1699), kalf, in 2 vol.]

• (Vertaling) *Kort begrip der heldendeugden* (Den Haag 1699)

Deel I aan burgemeesters Joan Corver, Nic. Witsen, Ger. de Haze de Georgio, Dirck Munter

[Cat.nr. 678, 8°: alleen tweede deel]

Matthaeus, Antonius (1635-1710), hoogleraar, jurist, 'Antiquarius':

• *Manuductio ad jus canonicum* (Leiden 1696)

Aan burgemeesters Corver, Nic. Witsen, Boreel en De Haze

[Cat.nr. 233, 8°]

Ojers, Joannes, coccejaans predikant:

• *De redenen van de opperste wijsheid verklaard in de eerste negen kapitelen van Salomons spreuken* (Amsterdam 1698)

Aan burgemeesters Nic. Witsen, Joan Corver, Jer. de Haze de Georgio, Dirk Munter

[Cat.nr. 378, 4°: Franse band]

NB 'Uitgegeven volgens Kerken-Orde'

Ruysch, Frederik (1638-1731), medicus:

• *Observationum Anatomico-Chirurgicarum Centuria* (Amsterdam 1691)

Aan burgemeesters J. Huydecooper, J. Hudde, Nic. Witsen en J. de Vries

[Cat.nr. 272, 4°: Franse band]

Wetstein, H., uitgever:

• *Julii Pollucis Onomasticum Graece & Latine* (Amsterdam 1706)

Aan burgemeesters en schepenen, onder wie Nic. Witsen

[Cat.nr. 283, F^o: vergulde Franse band, groot papier]

KAARTEN

Allard, Carel:

- kaart van Schotland, z.j.

De kaart is tezamen met de dedicatie overgenomen door I. Covens & C. Mortier.

Reland, Adriaan (1677-1718):

- kaart van Perzië, z.j.

Lofdicht. Cartouche van Romeyn de Hooghe met wapen en borstbeeld.

Valk, Gerard:

- kaart van Gascogne en Guyenne, z.j.

Cartouche van Romeyn de Hooghe.

PRENTEN

Schenk, Petrus (1660-1713):

- 'Gezicht van het Stadthuis der Stadt Amsterdam'. Groot folio, 51,7 x 61,0 cm. Na 1697.
- Schepen voor rotsachtige kust. Groot folio.

LOFDICHTERS

A. Alewyn; P. de Canjonckele; S. Coemans, 1662, in *Prognostikon*;
W. Everwijn, 1693, plano; J. van Gijsen; Joannes Antonides van der Goes, in *SB* (1671); R. Keuchenius, 1662, in *Prognostikon*; Anna Leeuw, 1682, plano;
A. Reland, z.j., kaart van Perzië; N. Schobinger; M. Sladus; L. Smids;
S. Tennulius in *SB* (1671); C. Wachtendorp.

Bijlage IV

Samenstelling van Witsens in 1728 geveilde verzameling

Inhoud catalogus 1728

DEEL I ANTIEKE MUNTEN:

- Griekse munten.
- Gouden munten, Romeinse keizerrijk (nr. 3 t/m 32)
- Zilveren munten.

DEEL II GESCHIEDENIS:

- De penningen behorende tot de Nederlandsche Historien (4 lades plus 2 kleine losse laadjes)
- Diverse Goude en Silvere Munten (2 lades – 72 nrs.)
- Goude Cieraden zo in de Tempels en Graven der Chinese Tartaren gevonden als anderzints (16 nrs.)
- Anticque Marmere Beelden, Urne, Vlessen, &c. (36 nrs.)
- Eenige Oude Parkemente Boeken, zo gedrukt als geschreven &c. (13 nrs.) [NB Deze zijn teruggetrokken en geveild in 1761.]

DEEL III ARTIFICIALIA:

- Kabinet, letter A. Waar in Orientaalse agate koppen, edele gesteentens, heiligdommen en reliquien (9 lades)
- Buyten de Lade Letter A.A. (1 ongenummerd lot plus 6 nrs.)
- Eenige Tartarische, Chinese en andere Afgoden die in den Jaare 1691. in d'Oorlog tegen den Koning van Paroe uyt de Heydensche Pagoden geplundert zyn (21 nrs.)
- Chinese, Mogolse, en Japanse miniaturen, tekeningen, prenten &c. bestaande in Portraits, Historien en Indiaansche Landschappen (26 nrs., plus letters A, A* t/m Y, plus 6 nrs.)
- Eenige Indiaansche geschilderde kruydboeken, en andere (7 nrs.)
- Schilderyen en Portraits (1 lot van 24 schilderijen plus 15 nrs.)
- Letter B.B. een Kabinet met een Atlas van Blaeu, 9 deelen, benevens 2 Steedeboeken, door D.S. van Santen, curieus afgeset.
- Geteekende Kaarten.
- Vreemd Schiet- en ander Geweer (33 nrs.)
- Mathematische instrumenten (23 lots)

- Scheepjes, vaartuigen, &c. (15 nrs.)
- Uitheemse kleedingen &c. (25 nrs.)
- Moscovisch en Tarters Huysraad (28 nrs. plus 1 lot)

DEEL IV NATURALIA:

- Van een uitmuntend Noteboome Kabinet Letter B. met 45 [sic! = 42] Laden Amboins Hout, meerendeels gestoffeert met Zyde Matrassen en Compartementen, waar in ongemeene schoone Hoorns, Doublet-schelpen en Zeegewassen (42 lades)
- Een klein kabinetje letter C. Met 6 Laden. Gevult met veelerhande soorten van Hoorns, schelpen en Zeegewasjes.
- Coraal-gewassen, zee-heesters, boomen en fungie (22 nrs., plus 2 lots met 50 à 60 koralen en ca. 30 zeeheesters etc.)
- Ryke goud- zilver, en andere mineralen. In de Agtkante Eikenhoute Pedestal (3 lades met resp. 18 nrs. en 1 afzonderlijk lot; 14 nrs. plus 10 nrs. alsmede 1 afzonderlijk lot)
- Gepetrifieerde of versteende zaaken (31 nrs.)
- Drogerijen (19 nrs.)
- Raare Wortel-gewassen (9 nrs.)
- Rotting-gewassen, en andere (24 nrs.)
- Oost- en West-Indische Animalia in Flessen, met Balzémique Vogten (245 nrs.)
- 't Kabinet, Letter D. Een Cederhoute Kabinet, daar in agtien Laden met Zilveren Ringen, alle compartements-gewyze bezet, met een groot getal Surinaamse Kapellen, Uilen, Torren, Vliegen, Scharminkels, Sprinkhaanen, Spinnen, Rupsen, Poppen, &c. alle wel gepreserveert, en in meer dan dertig Jaaren door een voornaam Liefhebber op Suriname vergadert.
- Letter E. Een Cederhoute Glaaze Kasje, waar in een wel-gebalzemt, Guinees Harte-beesje, en een Patrys-hondje, leggende in een daar toe gemaakt Leger.
- Letter F. Een Ceder Kasje, waar in twee scheletons, een van een eerstgeboren, en het ander een onvoldragene Kindje, op het deurtje geschildert een Juffertje leezende een brief. Boven op 't zelve staat Een stuk der Harsepan van een Reus, die, na uitrekening omtrent 13 voet hoog moet geweest zyn, volgens de aftekening daar van gemaakt.
- Insecten in Doosen, en andere Gediertens op de Planken, en aan de Muur hangende (33 nrs.)

Noten